

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΓΝΩΣΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΖΩΓΡΑΦΩΝ, ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΩΝ, ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ
ΕΞ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Κατὰ τὸ ἔτος 1921 τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, προτάσει καὶ ἐνεργείαις τῆς Ἐφορείας Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων, ἀπηύθυνεν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τῆς Μέσης καὶ Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως μετὰ σχετικῶν ὁδηγιῶν καὶ πινάκων ἀπαντήσεων συνταχθέντων ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ Ἐφόρου κ. Γ. Σωτηρίου, μὲ τὴν ἐντολὴν ν' ἀναγράψωσι τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν εὐρισκόμενα μεσαιωνικὰ μνημεῖα.

Εἰς τὴν Ἐφορείαν Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων κατέφθασαν μέχρι τοῦδε ἀπαντήσεις ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀπαντήσεων τούτων ἐσηματίσθη πλούσιον ἀρχεῖον ὡς καὶ συλλογαὶ ἐπιγραφῶν, παραδόσεων κ.λ.π.

Ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν ἐπιγραφῶν δημοσιεῦνται ἐνταῦθα αἱ ἀναγράφουσαι ὀνόματα ζωγράφων, ξυλογλυπτῶν, τεχνιτῶν κ.λ.π. ὅπως ἀπεστάλησαν εἰς ἡμᾶς παρὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων παρατίθενται εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ἐπιγραφῆς¹⁾.

Α'. ΕΚ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

- 1) *Δομοκός, Μονὴ Ὁμβριακῆς (Ἀγ. Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας).*
Ἐπεράνω τῆς εἰσόδου τοῦ Καθολικοῦ :

«Καθιστορήθη οὗτος ὁ θειότατος καὶ περικαλλέστατος ναὸς τῆς ἁγίας καὶ σεβασμίας Μονῆς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων τοῦ πανοσιωτάτου ἁγίου καθηγουμένου τῆς αὐτῆς Μονῆς κυρίου Νεοφύτου, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου καὶ λογιωτάτου ἁγίου Θαυμακοῦ κυρίου Ἀθανασίου, ἐφημερευόντων Γρηγορίου, Ἰακώβου καὶ Θεοφίλου τῶν ἱερομονάχων οὗτος (:)

¹⁾ Αἱ παρατιθέμεναι ἐνταῦθα ἐπιγραφαὶ ἀντεγράφησαν ἐκ τῶν ἀπαντήσεων πανομοιότυπος, ἢ ἡμετέρα δὲ ὑπηρεσία ἐξελέγχουσα βαθμηδὸν τὸ πιστὸν τῆς ἀντιγραφῆς τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, ἐπιφυλάσσεται ὅπως προσεχῶς δημοσιεύσῃ τὰς τυχόν διαφορὰς.

καὶ Δαμασκηνοῦ μοναχοῦ τῷ ΑΩΙ ἔτος τὸ σωτήριον ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ
ΙΑ΄ διὰ χειρὸς Γεωργίου καὶ Ἰωάννου ἐκ κόμης Μαυρίλλου (1810)».

(Δ. Κ. Δούμας)

2) *Γουρίτσα Τριγωνίας, Μονὴ Μυρτιάς (Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου)*.
Ἐντὸς τοῦ Καθολικοῦ:

«Ἀνηγέρθη καὶ ἀνιστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς Φανερωμένης διὰ συνδρομῆς κόπου τε καὶ ἐξόδου τοῦ τιμιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις Ἰωακεῖμ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Νικοδήμου μοναχοῦ, Εὐσταθίου καὶ Θεοδώρου καὶ εἰς μνημόσυνον τῶν μακαρίων γονέων αὐτῶν. Ἀμήν. Ἔτος ΖΝΗ. βρίϋ Κ. Ἐγένετο δὲ διὰ χειρὸς ἐμοῦ ξένου τοῦ Διγενῆ ἐκ Μωρέως καὶ οἱ βλέποντες εὐχεσθέ μοι. μνήσθητε καὶ τῶν δωρητῶν τῆς Μονῆς ταύτης» (7058=1549 μ. Χ.).

(Δ. Λουκόπουλος)

3) *Αὐτόθι*. Ὅπισθεν εἰκόνας τῆς Παναγίας:

Ἰστορήθη ἡ πάνσεπτος αὕτη καὶ περικαλλὴς τῆς Θεομήτορος εἰκὼν διὰ χειρὸς Ἰωάννου ζωγράφου καὶ διὰ συνδρομῆς τοῦ ἐξ Αἰτωλίας εὐτελοῦς Εὐγενίου τοῦ Μεγαλοδουίτου ὡσαύτως καὶ δι' ἐξόδου τοῦ ὀσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κυρίου Κοσμᾶ καὶ ἡγουμένου τῆς Μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς κοινῶς Μυρτιάς λεγομένης ἢ Μυρσίνας ὀλίγον ἄνωθεν κειμένης τῆς Καλυδῶνος λίμνης. Κατὰ τούτους δὲ τοὺς χρόνους πολλάκις ἦν ταραχὴ καὶ φορτίον δυσβάστακτον κατὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην, ἠκμαζε δὲ πρὸ πάντων τὰ ἐν Κρήτῃ πολεμικὰ.

Ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 1659 ,ζ ρ ξ ζ».

(Δ. Λουκόπουλος)

4) *Πετροχώριον Τριγωνίας, Μονὴ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου «Φωτισμοῦ»*. Ἐπὶ τοῦ Ν. τοίχου τοῦ Καθολικοῦ:

«Ἀνηγέρθη καὶ ἀνιστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς κατὰ κόσμον ὀνομαζομένης Περίβλεπτος διὰ συνδρομῆς κόπου τε καὶ ἐξόδου Δαβίδ, Ζαχαρίου, Ἀνθίμου, Νήφου, Ἰωάσαφ καὶ Σωφρονίου ἐν ἔτει 7097 Μαῖου 17 καὶ ἡμεῖς εὐτελεῖς Ἀβραάμ, Γεώργιος δοῦλοι τῆς Παναγίας. Ζωγράφοι Μιχαὴλ καὶ Κώστας ἐκ Καστοριάς χώρας Λινοτόγι (1589)».

(Δ. Λουκόπουλος)

5) *Μύριοι, Ἀγράφων Εὐρυτανίας, Ν. Ταξιαρχῶν*. Ὑπεράνω τῆς εἰσοδου: «Ἰστορήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ εὐαγῆς ναὸς τοῦ Ἀρχιστρατή-

γου Μιχαήλ διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῶν κατοικοῦντων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀρχιερατεύοντος τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου κ. κ. Διονυσίου Λητσᾶς καὶ Ἀγράφων διὰ χειρὸς Γεωργίου, Γεωργίου καὶ Γεωργίου Ἀναγνώστου ἐν ἔτει ΑΦΔΗ αὐγούστου 23 (1598).»

(Κ. Τρίκκας).

6) *Κανεπίτσα Βονίτσης, Ν. Ἀγ. Ἀποστόλων:*

«Κτῆτορες καὶ δωρηταὶ καὶ δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Δημητρίου Ἀναγνώστου καὶ τῶν τέκνων Ἀλεξανδρῆ † Ἔτος ἀπὸ χριστοῦ ΑΦΔΕ ὁ πρωτομάστορας Ἰωάννης Νικόλαος καὶ τῶν τέκνων. Διὰ συνδρομῆς Δημητρίου. (1595).»

(Ἄ. Μπακογεῶργος)

7) *Κλεινοβὸς Καλαμπάκας, Ν. Ἀγ. Γεωργίου. Ἐπὶ τῶν εἰκόνων:*

«1778 χειρὶ Δημ. Ἀρ. Καλαρρύτου ἐπὶ Οἰκονομίδου Οἰκονόμος.»

(Σ. Πύλιας)

8) *Ἀπόθι, Ν. Ἀγ. Ἀποστόλων. Ἐπὶ τῶν εἰκόνων:*

«αψλς' τεχνίτης Γε. Δ. Καλλαρύτης.»

(Σ. Πύλιας)

9) *Ἀπόθι, Ν. Ἀγ. Παρασκευῆς. Ἐπὶ τῶν εἰκόνων:*

«1803 ἐπὶ Ἱεροθέου ἐπισκόπου Ζητουνίων ἐκ Κλεινοβοῦ 1793 χειρὶ Γεωργίου Ἰωαννίνων.»

(Σ. Πύλιας)

10) *Νέα Κουτσούφλιανη Μαλακασίου, Μονὴ Διμποχόδου. Ἐπὶ ἐπενδύσεως εἰκόνας:*

«Ἀϋτη ἡ εἰκὼν ὑπάρχει τῆς ἁγίας Μονῆς τῆς καλουμένης Διμπόχον καὶ ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἁγίου Σταγῶν τελοῦσης, ἠργυρώθη δὲ ἀναλώμασι μὲν καὶ δαπάνῃ τῆς ἁγίας Μονῆς, συνδρομῇ δὲ τοῦ Ἱερομονάχου πανοσιωτάτου κύρ Κοσμᾶ ὑπὸ τοῦ χρυσοχόου Ἀναστασίου Κώνστα Ντουλίτζη τοῦ ἐκ Μεισόβου ἐν ἔτει 1793 Ἰουνίου 20 ἢ δὲ ζωγραφία τῆς εἰκόνας ἐν ἔτει 1293 σωτηρίῳ.»

(Κ. Ρέκατας)

Β'. ΕΚ ΗΕΛΑΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

11) *Κορώνη Λυγουριοῦ Ἀργολίδος, Ν. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἐν τῇ κόγχῃ τῆς προθέσεως:*

«Μνήσθητι τοῦ ζωγράφου Θεοδώρου Ἀποστόλου. . . .»

(Α. Μπουζιώτης)

12) *Δειβάρτζι Καλαβρύτων, Ν. Ἀγ. Τριάδος. Ὑπεράνω τῆς θύρας τοῦ Νάρθηκος:*

Ἄνυστορίθη ἐκ βάθρον γῆς ὁ πάνσεπτος οὗτος καὶ θίος ναὸς τῆς ὁμοουσίου καὶ ζωοποιῦ καὶ ἀδιερέτου Τριάδος καὶ ἔξογραφίσθη διὰ συνδρομῆς κώπου καὶ ἔξόδου παρὰ τοῦ πανοσιοτάτου ἁγίου καθιγούμενου Κυρίου Κυρίου Ἰωακὴμ ἱερομονάχου Πλανιτέρου ἐκ κόμης Ληβαριζίου μετὰ τὸν συνεβρεθέντον ἅγιον πατέρον κηρίου προγγυμένου Φιλοθέου ἱερομονάχου κυρίου Σιμεὸν κὲ ἐπιτρόπου τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης κυρ κυρ Διμιτρίου κη Κωνσταντῖνο Ἔτι ἀπὸ ἐνσάρκου χ8 ἱκονομίας ρψν 1750 ἐν μινὶ ἀπριλίου 2 καὶ διὰ χειρὸς ἐμοῦ ἀντονίου ἀπὸ κόμης καὶ πατριδος Νιζιρὸ τοῦ Καλαβρύτο(υ) Εὐχαιστε ἰ ἀναγινωσκοντες ἰ μεν φίλος πεφικας υσελθε χαιρον ὁ δὲ ἐχθρὸς καὶ βάσκανος πόρο πόρο πέφευγε ταῦτις τις πίλις.» (1750). (Κ. Θούας)

- 13) *Διγούδιστα Τριφυλλίας, Ν. Ἁγ. Κωνσταντίνου.* Ἐπὶ τοιχογραφίας τοῦ Ἁγ. Στυλιανοῦ:

«Χὺρ Στυλιανοῦ ΑΨΙΑ ἰε.»

(Θ. Χειμωνάκης)

Γ'. ΕΚ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ

- 14) *Σκυῖρος, Ν. Ἁγ. Δημητρίου.* Ὑπεράνω τῆς εἰσόδου:

«Ἄνιστορήθη ὁ ναὸς οὗτος τῷ 1691 διὰ χειρὸς ζωγράφου Δαμασκηνοῦ ἱερομονάχου καὶ Δημητρίου ἐξ Ἰωαννίνων.» (Γ. Παπαεμμανουήλ)

- 15) *Φολέγανδρος, Ν. Σωτήρος.* Ἐπὶ τοῦ Δεσποτικοῦ Θρόνου:

«Χεῖρ Δευτερεῦντος Σίφνου αωιζ Η. Ἰουνίου.» (1817).

(Αἰκ. Παπαδοπούλου)

- 16) *Καστρί Θήρας, Ν. Παναγίας Καστριανῆς.* Ἐπὶ εἰκόνας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου:

«Χεῖρ Νικηφόρου ἱερομονάχου Κυρίου 1743.» (Κ. Κωβαῖος)

- 17) *Αὐτόθι,* κάτωθεν ὀκτώ εἰκόνων τοῦ Δωδεκαῶρτου:

«Ἐγράφη ὑπὸ Ν. Κυδωνιάτου 14 Μαρτίου 1768.» (Κ. Κωβαῖος)

- 18) *Φουνιάνα Παξῶν, Ν. Ἁγ. Ἰσαύρου.* Ἐπὶ τῆς θύρας τῆς ὄρειας Πύλης κάτωθεν εἰκόνας τοῦ Ἰησοῦ:

«1796 Χεῖρ Δημ. Παγκράτη.»

(Γ. Ἀργυρός)

- 19) *Τάλαρος Χίου, Ν. Παναγίας Γλυκειᾶς.* Ἐπὶ μαρμαρινῆς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου:

«Διὰ χειρὸς Ἰω. Φαιούρου.»

(Θ. Τσόκος)

Δ'. *ΕΚ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ*

20) *Δοβρίστα Σεργῶν, Ν. Ἁγ. Ἀθανασίου.* Ἐπὶ μαρμάρου ἄνωθεν τῆς εἰσόδου :

«Οὗτος ὁ θεῖος καὶ περικαλλὴς ναὸς τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας τοῦ μεγάλου ἀνηγέρθη διὰ τὶς ἐνθέρμου προστασίας τε καὶ συνδρομῆς τοῦ τε τιμιοτάτου κ. Γεωργίου ἡοῦ τοῦ ποτὲ Παπαθανασίου ἱκονόμου τὶς χόρας ταύτης καὶ τῶν λοιπῶν ἐγγχωρίων χριστιανῶν παρὰ ἀρχιεπίσκοπος Ἀνδρέου τοῦ ἐκ Κασιορίας ἀρχιερατέβοντος τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου ἁγίου Σεργῶν κυρίου Κωνσταντίνου Ἀραου (:) καθιερωθῆ ἔνετεῖ σοσιρίῳ ΑΩΕ Σεπτεμβρίου Α΄» (1805). (Α. Βασιλείου).

21) *Σιάτιστα, Ἄνω Συνοικία, Ν. Ἁγ. Τριάδος.* Ἐπὶ εἰκόνας τοῦ Ἁγ. Ναούμ :

«Δέσεις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Νικολάου, Μαλαματῆς καὶ Ναούμας 1793 Νοεμβρίου 29 δια χειρὸς Μιχαήλ.» (Φ. Ζυγούρης)

22) *Ἀυτόθι,* Ἐπὶ εἰκόνας τῆς Ἁγ. Τριάδος.

«Πρόσδεξαι, Κύριε, τὴν δέσιν τον δούλων τοῦ ξουφετίου τῶν πραγματεῦτων Ἡράνης 1794 Ἰουνίου 6 διὰ χειρὸς Μιχαήλ.» (Φ. Ζυγούρης)

23) *Ἀυτόθι, Ν. Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ Ἐλισσαίου.* Ἐπὶ εἰκόνας τοῦ Ἁγ. Νικολάου :

«Πρόσδεξαι κύριε τὴν δέσιν τοῦ δούλου σου Δημητρίου καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ Νικολάου Χατζημιχαήλ. Ἰστορήθη ἡ ἁγία εἰκόνα ἐν ἔτει 1787 Αὐγούστου 20 διὰ χειρὸς Νικολάου.» (Φ. Ζυγούρης)

24) *Ἀυτόθι,* Ὑπεράνω τῆς εἰσόδου :

«Ὁ παρὼν θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς ὁ ἐπ' ὀνόματι τιμώμενος τῶν ἐνδόξων καὶ θαυματουργῶν προφητῶν Ἡλιοῦ καὶ Ἐλισσαίου ἀνεκαινίσθη ἐκ βάρων τῷ 1701 Ἰουνίου, ἐγκαινιάσθη δὲ τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου ἀνιστορήθη τε τῷ 1740, 1741 καὶ 1742 Μαρτίου 30 Ἰνδικτιῶνος Εἰς καὶ 5ης τοῦς τῆς Μητροπόλεως Σισανίου οἴακας ἰθύνοντες ἀπὸ τοῦ 1695 μηνὸς Ἰουνίου τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου Ἀχιριῶν Κου Κου Ζωσιμᾶ ΠαπαΝικολάου Ρούση ἐπιτροπεύοντος τοῦ Ναοῦ τοῦ ἐντιμοτάτου καὶ μεγάλου ῥήτορος Κου Δημητρίου Σφήκα τῇ 13ῃ τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου θανόντος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου ἐπιμετρήσαντος πόνου. Οἰκοδομηθεὶς μὲν δι' ἐξόδων τῶν ἐν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ οἰκητόρων, ἱστορηθεὶς δὲ δι' ἀναλωμάτων τοῦ ἐντιμοτάτου κυρίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς συμ-

βίας αὐτοῦ Ἰω. Μαλίνας διὰ χειρῶν δὲ καμοῦ τοῦ ταπεινοῦ Ἀναστασίου Ἰω. Καλούδη καὶ ἀδελφῶν μου ἐκ κώμης Καπεσόβου κατὰ Ἰωάννηνα 1742 Νοεμβρίου 30.»
(Φ. Ζυγούρης)

25) Ἄνω Σιάτσια, Ν. Ἀγ. Μηνᾶ. Ἐσωτερικῶς ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς :

« Ἀνιστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῶν ἁγίων ἐνδόξων μεγάλων μαρτύρων Μηνᾶ, Βίκτορος καὶ Βικεντίου ἀρχιερατεύοντος προεδρικῶς τοῦ μακαριωτάτου καὶ λογιωτάτου πρῶην Ἀχριδῶν Κου Κου Ζωσιμᾶ γέννημα καὶ θρέμμα τῆς πατρίδος, ἀνεκαινίσθη πρὸ χρόνων εἰς τοὺς 1701 τὰ νῦν δὲ πάλιν διὰ συνδρομῆς τοῦ αὐτοῦ ἐξόδου καὶ κόπου τῶν τιμιωτάτων Χατζῆ Ἀνδρέα καὶ Κου Νικολάου Ἰωάννου καὶ ἀδελφῶν αὐτοῦ Κου Κωνσταντίνου διὰ χειρὸς τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέως Κου Κωνσταντίνου καὶ Νικολάου καὶ Ἀναστασίου ἀδελφῶν 1728 Ὀκτωβρίου 16». (Φ. Ζυγούρης)

26) Αὐτόθι, Ἐπὶ εἰκόνας τοῦ Ἀγ. Μηνᾶ :

« 1722 διὰ χειρὸς Μανουήλ. » (Φ. Ζυγούρης)

Ε'. ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ

27) Σταράκι Μοσχοπόλεως (Ἡπείρου), Ν. Ἀγ. Σπυρίδωνος (;) Ἐπὶ εἰκόνας τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος :

« Διὰ χειρὸς Ἀναστασίου 1805. » (ἱερ. Δ. Δῆμος)

28) Κουκούλιον Ζαγορίου, Ν. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου :

« Τῆς πρώτης μικρᾶς οἰκοδομῆς τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ τὸ ἔτος ἄδηλον. Ἡ δευτέρα οἰκοδομὴ μὲ μίαν στάσιν ἔγεινεν εἰς τὸ ἔτος 1630. Νῦν δὲ ὡς ὁρᾶται ἀνηγέρθη τρίτον ἐκ θεμελίων ὁ ἱερὸς οὗτος ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου εἰς τὸ ἔτος 1788 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Κου Κου Μακαρίου ἐφημερευόντων Στεφάνου ἱερέως τοῦ Οἰκονόμου καὶ ἐπιτρόπου Ἰωάννου ἱερέως τοῦ Πρωτόπαπα καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιτρόπου καὶ Ἀλεξίου ἱερέως Σακελλαρίου καὶ Δημητρίου καὶ Κωνσταντίνου ἱερέων δι' ἐξόδων τῶν χριστιανῶν τῆς χώρας ταύτης καὶ ἱστορήθη ὡς ὁρᾶται διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ Λαζάρου ἐξ Ἄνω Σουθενὰ υἱοῦ Ἰωάννου ἱερέως εἰς ἔτους 1796 ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ, ὃν Κύριος διαφυλάξαι ἀσάλευτον ἀμήν. » (Σ. Τζούφης)

29) Καπέσοβον Ζαγορίου, Ν. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου :

« Ἰστορήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς Θεοτόκου ἀρχιερατεύοντος τοῦ Κου Κου Γρηγορίου δι' ἐξόδων καὶ δαπάνης Κου Κου Κων-

σταντίνου Γεωργίου Ντάσιου συνδρομῆ καὶ ἐπιστασίᾳ Κου Γ. Πασχάλη ἐφημερεύοντος ἱερέως σακελλαρίου Γεωργίου *διὰ χειρὸς ᾽Αναστασίου Ἰωάννου καὶ Γεωργίου 1763.*»
(Α. Τόλογλου)

30) *Αὐτόθι, Ν. Ἀγ. Νικολάου:*

«Ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ θαυματοργοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν χώραν Καπεσόβου κείμενος ἀνωκοδομήθη ἐκ βάθρων καὶ ἱστορήθη καὶ γέγονεν ὡς ὁρᾶται σήμερον δι' ἐξόδου καὶ πλουσίας δαπάνης τοῦ πανιερωτάτου καὶ εὐγενεσιτάτου ἄρχοντος καὶ προεσιτάτου τῆς πόλεως Ἰωαννίνων καὶ Ζαγορίου Κου Κου Ἰωάννου Νούτσου Ἀλεξίου τοῦ ἐκ τῆς ἰδίας χώρας ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου ἡμῶν ἁγίου Λέσβου Κου Μακαρίου 1793 κατὰ μῆνα Ἰανουάριον. Ἡ ζωγραφία ἅπασα μετὰ τοῦ τέμπλου καὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων γέγονε *διὰ χειρὸς ἡμῶν τοῦ ταπεινοῦ Ἰωάννου Ἀθανασίου καὶ Ἀναστασίου ἀναγνώστου τοῦ ἡμετέρου υἱοῦ* ἐπιτροπεύοντος Δημητρίου Λάζου.»
(Α. Τόλογλου)

31) *Ἀρτισίτα Ζαγορίου, Μονὴ Σπηλαιωτίσεως:*

«Οὗτος ὁ ἅγιος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τὸ ὄνομα τιμημένος ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Σπηλαιωτίσεως οἰκοδομήθη ὑπὸ τοῦ ὁσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις Ἰωακείμ ἐπὶ ἔτους 1665 ἀχξέ' μετὰ δὲ τοὺς ἀχογ' θείῳ ζήλῳ κινήθεις Παρθένιος ἱερομόναχος, ὅστις ἱστόρησε τὸν πανάγιον τοῦτον ναόν, ὅς (ὡς;) καθῶς ὁρᾶται σήμερον, ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κου Κου Κυριλλίου ἐν δε τῇ ἐπαρχίᾳ Βελλᾶς ἀρχιερατεύοντος Κυρίου Κου Ἰωανικίου καὶ οὗτος ἐτελειώθη *διὰ χειρὸς τῶν ταπεινῶν δούλων Ἰωάννου καὶ Δημητρίου καὶ Γεωργίου.* Νοεμβρίου.»
(Ἰ. Χατζηγιάννης)

32) *Αὐτόθι, Ν. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου:*

«Ἀνιστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου δεσποίνης ἡμῶν καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς Κοιμήσεως ἀρχιερατεύοντος τοῦ θεοφιλεστάτου ἁγίου Βελλᾶς Κου Κου Θεοδοσίου ἐπιτροπεύοντος τοῦ τε αἰδεσιμωτάτου Παναγιώτου ἱερέως τοῦ καὶ οἰκονόμου τῆς χώρας ταύτης καὶ Δημητρίου υἱοῦ Ἀθανασίου *διὰ συνδρομῆς τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν τῆς χώρας ταύτης καὶ δι' ἐξοχὴς τοῦ τε Ἰωάννου υἱοῦ Ἀθανασίου τοῦ καὶ ἀναγνώστου τῶν ἐκ Καπεσόβου ὀρμωμένων* κατὰ τὸ αὐτῶν ἔτος τὸ σωτήριον ἐν μηνὶ Ἰουλίου Κ.» (1806)
(Ἰ. Χατζηγιάννης)

33) Ἑραχωβίτσα Κουρέντων, Ν. Ἁγ. Πέτρου καὶ Παύλου:

Ἰστορήθη οὗτος ὁ παρὼν νάρθηκας κατὰ τὸ αἶψον κατὰ μῆνα Μάρτιον 13 ἀρχιερατεύοντος Κ^{ου} Παΐσιου, ἐπιτροπεύοντος Πασχάλη καὶ ἐξάρχου ἑφημερίου Ἀλεξίου Δημητρίου καὶ Ζώη τοῦ ἱερέως (;) *χειρὶ δὲ Ἀθανασίου μοναχοῦ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ Ἰωάννου καὶ Γεωργίου ἱερέως.*» (1778)

(Κ. Βέλλιος)

34) Μηλιὰ Μετσόβου, Ν. Ἁγ. Νικολάου. Ἐπὶ εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ τέμπλῳ:

«Διὰ χειρὸς Νικολάου Κωνσταντίνου Στεργηοπούλου 1795 Μόσχα.»

(Δ. Περιστάλης)

35) Χρυσοβίτσα Ἰωαννίνων, Ν. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου:

«Ἰστορήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ ἱερὸς ναὸς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου κατὰ τὸ 1781 κατὰ μῆνα Ἰούνιον 29 ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας ἁγίου Ἰωαννίνων Κυρίου Μακαρίου ἐπίτροπῆ δὲ ἡ ἐν χρησίμοις καὶ ἐντιμοτάτοις πραγματευταῖς κυρίου Τζιανκούστου (;) Λιοντάρη καὶ κύρ Ἰωάννη Φώτῃ δαπάνῃ δὲ τῶν φιλοχρίστων χριστιανῶν, *χειρὸς δὲ Ἰωάννου καὶ Γεωργίου ἱερέως τῶν ἀδιαδέλφων τῶν Καπεσοβιτῶν*, ἐπιστασίας Κυριακῆ Στώϊκου, τόσον τὸν θρόνον καὶ ἄμβωνα μετὰ τοῦ ἱεροῦ βήματος ἱερατευόντων.»

(Σ. Παπαθανασίου)

36) Διοξέτιο Ἰωαννίνων, Ν. Ἁγ. Τριάδος:

«Ἐν ἔτει 1800 Ἰανουαρίου 8 ἐκτίστη ὁ ναὸς οὗτος τῆς Ἁγίας Τριάδος παρὰ τοῦ ἀρχιερέως ἐπισκόπου Κυρίου Κυρίου Γαβριὴλ Δυραχίου. Καὶ οἱ μαστόροι ποῦ τὴν ἔκτισαν αὐτὴν Κονιτσιῶτες ἀπὸ χωρίον Λούπιτσκο καὶ Σέλητζη καὶ ὁ πρῶτος μάστορας Γεώργιος Γιαχνῆ Μῆχος.»

(Ἱερ. Κ. Γκρέστας)

37) Αὐτόθι, Ν. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου:

«Οὗτος ὁ πάνσεπτος καὶ θεῖος ναὸς ὁ εἰς ὄνομα τιμώμενος τῆς ὑπεραγίας ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἀνιστορήθη ἐκ βάρθρων εὐδοκίᾳ Θεοῦ καὶ ἐκαλλωπίσθη ὡς καθῶς ὁρᾶται διὰ συνδρομῆς κόπου τε καὶ ἐξόδου τῶν εὐλαβεστάτων ἱερέων καὶ τῶν τιμωτάτων ἀρχόντων τῆς πόλεως ταύτης πάντων τῶν εὐρισκομένων ἱερέως Ἰωάννου Νικολάου, Ζηνοβίας μοναχῆς, Ἀνησίας μοναχῆς, Ζαχαρίας μοναχῆς † καὶ ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου τῆς ἁγίας Μη-

τροπόλεως Ἰωαννίνων Κυρίου Καλλινίκου. Ἐτελειώθη διὰ χειρὸς Δημητρίου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γεωργίου. — Ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ κς' ἔτος αχξβ'.» (1662) (Ἱερ. Κ. Γκρέστας)

38) **Ζέλοδα Ἰωαννίνων, Ν. Ἀγ. Δημητρίου.** Ἐπὶ τοῦ τέμπλου :

«Ἐχρισώθη τὸ παρὸν τέμπλεον εἰς τὸ 1775 ἐπιτροπεύοντος Ἀναστάση Ἀργύρη ἐχρίσθη διὰ χειρὸς Ἀθανασίου μοναχοῦ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Καπεσόβου.» (Γ. Παπαῆς)

39) **Καστάνιανη Κονίτσης, Ν. Ἀγ. Νικολίου.** Ἐπὶ εἰκόνας τοῦ Ἀγ. Νικολάου (; :

«1773 χεῖρ Συλδέστρου μοναχοῦ (;) τοῦ ἀ. (Ν. Παπαδόπουλος)

40) **Ζάλογγον Πρεβέξης, Ν. Ἀγ. Δημητρίου :**

«† Ἱστοριθὶ ὁ θεὸς οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλίτου ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλίτου ἡμῶν δεσπότης τῆς ἁγιοτάτης Μητροπόλεως Ναπάκτου καὶ Ἄρτης κυρίου κυρίου Πορφυρίου διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ πανωσιωτάτου ἁγίου καθιγουμένου κυρίου κυρίου Χριστοφόρου Χρισάνθου, Ζωσιμᾶ τῶν ἱερομονάχων Εὐγενίου, Ἀνθίμου ἱερομονάχων ἐπὶ ἔτους ρωιζ. διὰ χειρὸς ἐμῶν τῶν ταπινῶν Ἰωάννου ἱερέως καὶ Χριστοδούλου τῶν ἀγαθέλων τῶν ἐξ Ἰωαννίνων ἐκ κόμης Κορίθιαννης.» (Γ. Γεωργίου)

41) **Μονοδένδρι Ἰωαννίνων, Ν. Ἀγ. Μηνᾶ :**

«Υπὸ χειρὸς Μιχαὴλ ζωγράφου μετὰ τοῦ υἱοῦ Κωνσταντῆος ἐκ τῆς κόμης Λυνοτόπι ἐλαχίστου καὶ ἀμαρτωλοῦ. Ἐτελειώθη κατὰ μῆνα Νοέμβριος ιε, ζνς' (;) 1547. Ἐγγραφα ἐπὶ ἔτους ζροκη (1620).» (Κ. Κοντοδημος).

42) **Γρεβενῆτι Ζαγορίου, Μονῆ Βοτσᾶς :**

«Ἠγέρθη ἐκ βάρθρων ὁ θεὸς οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς Μεταστάσεως κυρίας Θεοτόκου δι' ἀναλώματος τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ αἰοδίου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου—Ἀνεκαινίσθη καὶ ἱστορήθη παρά τινος ἐλαχίστου τῶν ἱστοριογράφων ἐκ τῆς ἄνωθεν κειμένης κόμης Γρεβενῆτι Ἀθανασίου ἱερέως καὶ τῶν αὐτοῦ ἱερομονάχων Κυρίου Νικοδήμου καὶ Κυρίου Ἀνανίου, Δανιὴλ ἱεροδιακόνου κ.τ.λ. ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου αὐθέντου δεσπότη καὶ μητροπολίτου τῆς ἀνωτάτης Μητροπόλεως Ἰωαννίνων Κυρίου Κυρίου Κλήμεντος ἐν ἔτει ΑΧΠ.» (1680) (Α. Φάφας)

(Ἐκ τοῦ Ἀρχεῖου τῆς Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων)